

گزارشی از کنفرانس یرموک

محمد علی مختاری اردکانی

سیزدهمین کنفرانس زبان، زبان‌شناسی، ادبیات و ترجمه دانشگاه یرموک در شهر یرموک در کشور اردن از تاریخ اول تا چهارم آوریل ۹۶ (مطابق با سیزدهم تا شانزدهم فروردین ۷۵) برگزار شد. تعداد ۱۳۵ محقق از بیست و چند کشور جهان (بیشتر از کشورهای عرب و مسلمان) برای کنفرانس چکیده مقاله ارسال کرده بودند که حدود ده‌الی ۱۵ نفر موفق به شرکت در کنفرانس نشدند و مقالات برخی از آنها را کسان دیگر قرائت کردند. از ایران ۹ نفر چکیده مقاله فرستاده بودند که تنها دو نفر در کنفرانس حضور یافتند: یکی خانم زیبا دخت زهره‌وندی از دانشگاه علامه طباطبائی و دیگری این جانب از دانشگاه کرمان. علت این امر شاید بوروکراسی بیش از حد حاکم بر وزارتخانه‌های ما باشد.

اولین کنفرانس دانشگاه یرموک در حدود بیست سال پیش برگزار شد. کنفرانس یرموک در ابتدا منطقه‌ای بود اما امروزه کنفرانسی بین‌المللی (دو سالانه) تبدیل شده که موجب آبروی کشورهای عرب است. یرموک شهر کوچکی است در شمال اردن که مثل اکثر شهرهای بی‌هویت خاور میانه از سنگ و سیمان و رنگ (غالباً سفید) و چند مغازه فرآورده‌های خوراکی تشکیل شده، اما دانشگاه بزرگی دارد در حد دانشگاه تبریز، شاید هم بزرگتر و زیباتر. کنفرانس با سخنرانی کوتاه رئیس دانشگاه، رئیس دانشکده هنر و رئیس گروه انگلیسی شروع شد و بعد از پذیرایی، مطابق برنامه، مقالات در سه سالن جداگانه تحت عناوین زبان‌شناسی، آموزش زبان، ترجمه و ادبیات ارائه گردید. متأسفانه به این دلیل که کنفرانس موضوع واحدی نداشت، نه سالها پر بود و نه امکان استفاده از کلیه مقالات وجود داشت. مقالات کنفرانس را می‌توان به سه گروه تقسیم کرد: ۱- مسائل عملی راجع به ابزار و زبان، ۲- مسائل خاص انتقال زبانی، ۳- مسائل فرهنگی در ترجمه از زبان عربی به دیگر زبانهای خاور میانه و زبانهای غربی بالاخص زبان انگلیسی.

ابزار و زبان

کریستین میر از دانشگاه فریبورگ آلمان یکی از سه سخنران مدعو از اروپا بود که راجع به پیکره‌های زبانی ماشین‌خوان (machine-readable corpus) و توصیف زبان شناختی زبانها صحبت کرد. میر چهار منبع ممکن برای کسب داده‌های مورد استفاده در تحقیقات زبان شناختی برشمرد: ۱- شم زبانی تحلیلیگر، ۲- روش تجربی، ۳- مواد نوشتاری و گفتاری به صورت غیر نظام‌مند و ۴- گردآوری نظام‌مند داده‌ها بر مبنای پیکره‌های بزرگ زبانی توسط کامپیوتر. میر بعد از بیان امتیازات و اشکالات هر منبع به بحث درباره پیکره‌های زبانی پرداخت.

عمر و احمد عمرو کارمند مصری سازمان ملل در اتریش، درباره نیاز مبرم به ترجمه در جهان عرب صحبت کرد. ایشان بر ضرورت همکاری میان مترجمان و واژه‌نگاران تأکید کرد و مشکلاتی را در این

زمینه بر شمرده از جمله وجود اصطلاحات غیر معیار (برای مثال در عربی بیش از هشت واژه برای کامپیوتر وجود دارد.) و عدم وجود فرهنگهای دوزبانه برای واژگان فنی (برای مثال ۲۵۰۰۰۰ کلمه وجود دارد که در زبان عربی معادل معیار ندارند). ایشان در خاتمه بر همکاری کشورهای عرب در زمینه ترجمه برای استفاده از تکنولوژی تأکید کرد.

محمد هلیل از کشور مصر وضعیت برنامه آموزش مترجم در دانشگاههای عرب را بررسی کرد و اظهار داشت که در این دانشگاهها تمایزی میان مترجم متون فنی و فرهنگ نویس قابل نمی شوند و فقدان اصطلاحات فنی موجب فقدان فرهنگهای تخصصی شده است که از ابزار ضروری کار مترجم است. به نظر ایشان همکاری میان مترجم و فرهنگ نویس باید بیشتر شود چون مترجم نه تنها مصرف کننده اصطلاح است بلکه اصطلاح ساز نیز هست. از این رو پیشنهاد ایشان این بود که دروس فرهنگ نویسی و اصطلاح شناسی در برنامه دوره مترجمی گنجانده شود.

موانع زبانی

مقالات بسیاری به موانع زبانی بین عربی و انگلیسی و بعضاً زبانهای دیگر اختصاص داده شده بود. موضوع مقاله این جانب افعال ناقل در فارسی و انگلیسی و شیوه ترجمه آنها بود. چکیده مقاله از این قرار است. در انگلیسی چهار نوع فعل ناقل داریم:

- ۱- افعالی که حاوی محتوا هستند، مثل narrate; explain; define; argue
- ۲- افعالی که نحوه انجام فعل را می رسانند مثل chant; shout; bark; whisper
- ۳- افعالی که نوع گزارش را مشخص می کنند، مثل ask; answer; tell; say
- ۴- افعال غیر گزارشی که تلویحاً کار افعال گزارشی را انجام می دهند، مثل

She frowned "NO". She smiled, "Yes".

در مقابل در فارسی فعل گزارشگر «گفتن» را داریم. مقاله راه‌حلهای گوناگونی با استفاده از منابع فارسی و انگلیسی معرفی می کند و نتیجه می گیرد که باید توازنی میان ترجمه طابق النعل بالنعل افعال گزارشی و حذف و تغییر آنها وجود داشته باشد. اگر این افعال را عیناً ترجمه کنیم، نثر نامطوب و مصنوع می شود و اگر همه جا به فعل «گفتن» اکتفا کنیم، حق مطلب را ادا نکرده‌ایم. از دیگر مقالات در این زمینه عبارت بود از «مشکل مترجم در ترجمه اختلافات لهجه‌ای و جغرافیایی»، «نگاهی به همانندها»، «ترجمه صفات خبری»، «ترجمه از انگلیسی به عربی» و «دستور زبان مقابله‌ای و ترجمه»، «مفهوم مجهول در عربی و انگلیسی» و ...

موانع فرهنگی

تعداد زیادی از مقالات به موضوع موانع فرهنگی اختصاص داشت. خانم زیبادخت زهره وندی عضو دانشکده زبانهای خارجی دانشگاه علامه طباطبائی مقاله‌ای در این زمینه ارائه کردند که بر ضرورت آشنایی فرهنگی مترجم با موضوع ترجمه تأکید داشت. دیگر مقالات در این زمینه عبارت بود از: «مملت به زبان عربی»، «ترجمه انگلیسی سزار ویک شب»، «مطالعه تطبیقی حیوانات در ضرب المثل‌های انگلیسی و لیبایی»، «ترجمه و حساسیت فرهنگی» و «اختلافات و شباهتهای ضرب المثل‌های ترکی و انگلیسی مربوط به ازدواج».

جف ورفسرن از بلژیک یکی دیگر از سه سخنران اروپایی مدعو بود که با استفاده از متون سازمان

ملل درباره معنی ضمنی (connotation) ناشی از ایدئولوژی گویندگان صحبت کرد. کی دلرو نیز مفه
رله (relay) و مسائلی را مورد بحث قرار داد.
به طور کلی کنفرانس با نظم و انضباط کامل و مهمان نوازی خاص اعراب برگزار گردید و موج
تلاقی افکار شرق و غرب در زمینه ترجمه شد.